

УДК 378.14

Т.В. Матвієнко,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету
inkerman2010@mail.ru

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Т.В. Матвієнко. Роль інтерактивних форм навчання під час екологічного виховання студентів у ВНЗ. У статті аналізуються поняття «екологічне виховання», «інтерактивні форми навчання». Розглядаються інтерактивні форми навчання під час екологічного виховання студентів з досвіду роботи викладача Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету.

T.V. Matvienko. A role of interactive forms of studies is during ecological education of student at High Schools. Concepts "ecological education", "interactive forms of studies", are analysed in the article. The interactive forms of studies are examined during ecological education of students from experience of teacher of Kherson polytechnic college of Odessa national polytechnic university.

Вступ. Однею з найактуальніших проблем сучасності є взаємодія людини з природою. Важливим аспектом у вирішенні проблеми збереження природних ресурсів є освіта людей в області навколишнього середовища, екологічне виховання всього населення, а особливо підростаючого покоління. Метою даної роботи є уточнення сутності поняття «екологічне виховання», а також системи понять, що співвідносяться з цією категорією, довести важливість і необхідність екологічного виховання сучасної молоді.

Екологічне виховання - це організований і цілеспрямований процес формування системи наукових знань про природу і суспільство, поглядів і переконань, що забезпечують становлення відповідального ставлення молоді до природи, реальним показником якого є практичні дії учнів та студентів по відношенню до природного середовища, що відповідають нормам людської моральності [1]. Екологічна освіта є сукупністю екологічних знань, екологічного мислення, екологічного світогляду, екологічної етики, екологічної культури. Головною метою екологічної освіти є: оволодіння науковими знаннями про довкілля, складні взаємозв'язки в природі, що склалися протягом тривалого історичного розвитку; формування знань і вмінь дослідницького характеру, спрямова-

них на розвиток інтелекту, творчої і ділової активності; розуміння сучасних проблем навколишнього природного середовища і усвідомлення їх актуальності для себе ; формування екологічної свідомості та культури особистості, усвідомлення себе частиною природи.

Екологічне виховання передбачає формування в людини уважного ставлення до проблем навколишнього середовища, дбайливого – до природи, історичних пам'яток, необхідності їх збереження. Турбота про природні багатства, бережливе використання природних ресурсів – найважливіші задачі екологічного виховання, тому майбутній фахівець як безпосередній учасник науково-технічного прогресу повинен бути помітною фігурою в природозбережувальній роботі; розвивати свою екологічну культуру; формувати навички прийняття управлінських рішень тощо.

Актуальність дослідження даної теми обумовлена модернізацією освіти, де одним з напрямків є якість знань, пов'язана з підвищенням ефективності навчання. Інтерактивне навчання - це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету - створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Слово "інтерактив" прийшло до нас з англійської мови від слів "взаємний" і "діяти". Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання реалізує конкретну мету – створити комфортні умови навчання та виховання, які забезпечать активну взаємодію усіх студентів. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії усіх студентів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання у співпраці, коли викладач і студенти - рівноправні суб'єкти навчання. У результаті організації навчання діяльності за таких умов у групі створюється атмосфера взаємодії, співробітництва. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, створення проблемних ситуацій. [3]

Матеріал і результати дослідження. Проблемою екологічного виховання та підвищення екологічної культури молоді займаються такі вчені, як Абалкіна І.Л., Моткін І.О., Куркуленко С.С., Курняк Л.Д., Науменко Н.В., Процюк В.А. Вони вважають, що необхідність виховання екологічної культури в молоді пов'язана саме з реакцією на глобальну екологічну кризу. Негативні зміни в природному середовищі під тиском сукупної дії виробничих чинників істотно прискорились в останні десятиріччя. Тобто, збереження життя на Землі залежить тепер безпосередньо від рівня і темпів виховання екологічної культури в молоді, суспільства в цілому [1].

Найбільша ефективність екологічного виховання можлива за умов забезпечення його неперервності, комплексності, охоплення цим процесом всіх членів суспільства протягом усього їх життя.

Підвищенню ефективності сприяє вмiле використання засобів екологічного виховання. До них, насамперед, необхідно віднести:

- сім'ю, в якій відбувається первинна соціалізація індивіда, формуються основні риси особистості, тип світосприйняття світоставлення;

- засоби масової інформації, що впливають на масову свідомість суспільства, дають актуальну екологічну інформацію, первинну інтерпретацію подій чи прийнятих рішень і тим самим формують громадську думку;

- неспеціалізовану освіту всіх шаблів - від дитячих садків до вищих навчальних закладів - де при викладанні практично всіх навчальних дисциплін повинна бути природоохоронна тематика, повинні формуватися основи знань природничих, технічних та соціальних знань, важливих в соціально-екологічному відношенні;

- спеціалізовану освіту, спрямовану на формування кадрів спеціалістів, що професійно займатимуться питаннями, пов'язаними з проблемами оптимізації та гармонізації взаємодії в систем «суспільство-природа»;

- систему екологічного законодавства, покликану вказувати на загальні орієнтири держави як виразника суспільних інтересів у галузі використання природних ресурсів, охорони природи, збереження придатного для життя і здоров'я людини природного середовища;

- карно-наглядову систему держави, завданням якої є формування переконання, що будь-які правопорушення в галузі природокористування та дотримання екологічних прав громадян будуть відповідно оцінені державою.

При цьому дієвість використання засобів екологічного виховання суттєво підвищується, як зазначає О.А.Васюта, за умови врахування існуючих національних традицій природокористування [1].

Якнайактивніше екологічному вихованню сприяють інтерактивні методи навчання, що активно розробляються останнім часом. Завдяки закладеним в їх суть самостійній діяльності та груповій взаємодії вони можуть бути корисними та перспективними для викладачів та для студентів. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В.Гузєєву, А.Гіну, О.Пометун, Л.Пироженко, А.Фасолі.

Мета викладачів коледжу – вивчити і впровадити в практику ефективні методи і прийоми, завдяки яким екологічне виховання при вивченні дисциплін природничого циклу буде найбільш ефективним при формуванні гармонійної особистості.

Природно виникає питання про шляхи реалізації на практиці різних видів інтерактивних методів під час екологічного виховання при вивченні природничих дисциплін у коледжі.

Однією з таких вправ є «*Мозковий штурм*». Це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень шляхом вільного висловлювання думок всіх учасників. Як свідчить практика, шляхом «мозкового штурму» всього за кілька хвилин можна визначити десятки ідей.

Наприклад, під час проведення заняття з «Основ екології» на тему «Екологічні фактори» для мозкового штурму пропонуємо запитання: «Як, на вашу думку, впливає ваша майбутня професійна діяльність, як один з видів антропогенних факторів, на стан довкілля»? Серед відібраних ідей аналізуються ті, які найближчі до істини і формується спільна думка. Студенти з задоволенням обговорюють власні гіпотези щодо збереження навколишнього середовища.

Робота у великій групі (тобто з усією групою) - навчальний метод, коли вся група обговорює ідеї чи явища, що стосуються певної теми.

Дуже важливо уникати «закритих» питань, на які можна однозначно відповісти «так» чи «ні», тому ставляться відкриті питання, що починаються з «як?», «чому?». Наприклад, при вивченні теми «Глобальні проблеми людства» з географії, для обговорення пропонується питання: «Яка з глобальних проблем людства на ваш погляд є головною? Чому?». Студенти опрацьовують текст підручника, матеріал з опорних конспектів та додаткових джерел і разом обговорюють виниклі ідеї.

Дуже важливо на заняттях залучати всіх учнів. У цьому допомагають такі методи, як «Коло ідей», «Мікрофон».

«*Коло ідей*» — студенти, сидячи у колі, мають можливість висловити та обґрунтувати свою позицію. Наприклад, при вивченні теми «Види забруднень» з дисципліни «Основи екології» студенти висловлюють свою позицію щодо того, які з основних забруднювачів довкілля являються найбільш небезпечі. Обов'язково обґрунтовувати свою думку.

«*Мікрофон*» - по черзі викликаю студентів, які імітують «говоріння» у мікрофон. Наприклад, при вивченні теми «Країни Європи» з географії пропонується ситуація: уявіть, що ваші знайомі придбали туристичну путівку в одну з країн Європи, скажімо, Італію. І просять вас, як знавця географії, назвати географічні об'єкти, місця в природі, міста, історичні пам'ятки, які їм варто відвідати, перебуваючи в цій країні. Пропонується також одночасно проаналізувати екологічну ситуацію в країні та запропонувати шляхи її покращення.

Метод «займи позицію» допомагає вести обговорення дискусійного питання в групі. Використовую його з метою надання студентам можливості висловитися та практикуватися в навичках спілкування. Таким спо-

собом обговорюємо екологічні проблеми України та Херсонщини зокрема.

Здійснюючи екологічне виховання, важливо також чітко окреслити коло екологічних проблем усього людства, своєї країни і своєї місцевості. Лише за цих умов можна проводити дійсно ефективну роботу. Так обговорюючи проблему видних ресурсів, викладачу потрібно наголосити, що водні ресурси країни обмежені і дуже нерівномірно розміщені по території, у багатьох містах воду подають лише по декілька годин на добу. Крім того, наявні ресурси прісної води в Україні дуже забруднені. Дніпру, з якого п'ють воду майже 35% жителів, завдають великої шкоди, використовуючи її вкрай нераціонально. Всі повинні прагнути до збереження його в чистоті для нинішніх і майбутніх поколінь. Велике значення має конкретизація причин забруднення водних ресурсів стосовно своєї місцевості. Методично правильно використовувати ці відомості у порівнянні з показниками по країні в цілому, по всьому світі.

Метод «Прес» використовую у випадках, коли виникають суперечливі думки з певної проблеми і потрібно зайняти й аргументувати чітко визначену позицію щодо конкретної екологічної проблеми чи економічної проблеми. Метод надає можливість навчитися аргументовано, в чіткій і стислій формі формулювати і висловлювати свою думку з дискусійного питання.

Крім наведених вище методів ефективними формами інтерактивного навчання є також дискусія, мозковий шторм тощо.

Найсприятливішими для екологічного виховання є теми, в яких вивчають природні зони, явища. Тут можна найкраще розкрити взаємозв'язок і взаємозалежність компонентів природи. Студенти повинні зрозуміти, що змінюючи, руйнуючи, отруюючи лише один із них, людина змінює, руйнує, отруєє всю природу, руйнує середовище власного існування. Виховання і навчання розуміння цього будь-яким громадянином нашої держави, є одним з найголовніших завдань географії та екології. Також необхідно навести приклади раціонального втручання людини в природні комплекси. Гарні наслідки дало створення в нашій державі полезахисних лісосмуг, насадження лісів. Виховувати молодь лише на негативних прикладах буття не можна. Обов'язково необхідно шукати хоча б поодинокі позитивні приклади.

Екологічне виховання в повинні здійснювати всі викладачі ВНЗ I-II рівня акредитації. Без конкретних справ, спрямованих на збереження, захист і відновлення природного довкілля, важко виховати активних громадян. Тому ми активно працюємо зі студентами щодо збереження довкілля рідного міста, приймаючи участь в трудових десантах, поповнення та збереження видового біорізноманіття парків.

Висновки. Опираючись на методичну літературу, спостереження, опитування викладачів ВНЗ I-II рівня акредитації, а також власний педагогічний досвід можна стверджувати, що інтерактивні форми навчання під час екологічного виховання, дають можливість активізувати мислення студентів, залучати їх до плідної бесіди, мотивувати навчання, показувати різні точки зору, допомагає ставити свої запитання та формувати власну думку. Лише таке поєднання навчання з конкретною роботою з охорони природи може виховати свідомих громадян України з активною життєвою позицією.

Література

1. Курняк Л.Д. Екологічна культура: поняття і реальність. // Вища освіта України. - 2006. - №3. - С. 32-37.
2. Водопьянова Ю. Активні методи обучения подростков как одна из форм личностно ориентированного подхода в учебно-воспитательном процессе: на материале естественнонаучных дисциплин: автореферат диссертации.- М., 2005. 23 с.
3. Яськова А.О. Використання інтерактивних методів у викладанні географії/ А.О. Яськова //Географія. -2006. -Лют. (№ 3).- С.1-8. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/>
4. Морозова Л. Виховання екологічної культури особистості /Л.Морозова// Вища освіта України. - 2001. - №2. - с. 88-92. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://intkonf.org/>